

Interreg

Slovensko – Česko

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

**FOND MALÝCH
PROJEKTOV**

ER BBK
EUROREGIÓN BÍLÉ - BIELE KARPATY

Po stopách spoločnej histórie 20. storočia - Funkcionalizmus

Výhradnú zodpovednosť za obsah tejto publikácie nesú jej autori a nedá sa stotožniť s oficiálnym stanoviskom Európskej únie

FUNKCIONALIZMUS

PARTIZÁNSKE

BAŤOVE PM - OSOBNOSTI – časť 2

DOC. ING. ARCH. JANKA BETÁKOVÁ, PHD

2025

FRANTIŠEK JURAJ FACKENBERG
20.6. 1904 Viedeň – 2.4. 1972 Bojnice (68 r.)

František Juraj Fackenberg bol kľúčovou osobnosťou pri výstavbe Baťovian. Dnešné Partizánske a región Hornej Nitry, sa stali Facekbergovi domovom, v ktorom prežil polovicu svojho života.

Narodil sa vo Viedni v roku 1904 rodičom Františkovi a Karle, ktorý mali rovnako ako František Juraj českú národnosť.

Už v roku 1914 začal navštevovať obecnú a neskôr meštiansku školu v Brne, neskôr absolvoval Vyššiu priemyselnú stavebnú školu. Po štúdiách ako **19 ročný pracuje** postupne v Brne a Prahe ako **asistent, či asistent/projektant** u staviteľov a architektov ako Adolf Bacher, Bohumír Čermák, profesor Karel E. Ort, František Berger, K. Jarolím a Václav Šurovský.

V roku 1930 prichádza do Zlína, kde sa stáva **zamestnancom stavebného oddelenia a nadšeným baťovcom.**

Fackenberg nepatrí medzi popredných baťovských architektov, **nemal akademické vzdelanie. Titul architekta mu bol udelený mimoriadne až v roku 1943, teda počas jeho pôsobenia vo firme Baťa.** Napriek tomu zohral v baťovskom stavitel'stve dôležitú úlohu. Tú, by bolo možné nazvať viac lokálnou, keďže ovplyvňoval výstavbu satelitov, v ktorých bola jeho prítomnosť hmatateľná.

Jeho prvým baťovským satelitom, **ako kontrolóra zahraničných stavieb podniku Baťa bol Švajčiarsky Möhlin,** kde sa ocitol v rokoch 1932, 1935, a 1937. Okrem toho bol vyslaný **v roku 1933 do Nemecka (Ottmuth, dnes Polsko), a v roku 1936 do Poľska (Chelmek) a Holandska (Best), tiež Borovo v Juhoslávii,** Zaoberal návrhmi obchodných domov, potom bol určený ako **kontrolór zahraničných stavieb podniku Baťa v Európe. Viedol výstavbu miest v Ottmute, Borove a vo Švajčiarsku.**

Do Möhlinu bol Fackenberg vyslaný v roku 1932 riadiť výstavbu satelitu, ktorý bol naprojektovaný v Zlíne. Bol tu aj v osudný deň, kedy mali vítať šéfa Tomáša Baťu, ktorý však kvôli tragickej udalosti do Möhlinu nedorazil.

V roku 1939 prichádza do Šimonovian, do obce, v ktorej začína vznikať nový bat'ovský satelit. V rovnakom roku sa stretáva s vtedajším šéfom Janem Antonínom Bat'om (1898–1965).
Prezentuje mu *možnosti zmien regulačného plánu v Šimonovanoch, rozhodnú o zmene zámeru výroby zo strojníckej na obuvnícku a pre budúci satelit sa volí názov Bat'ovany*.
Od tohto momentu výstavba v Bat'ovanoch značne napreduje.

František Juraj Fackenberg sa stáva vedúcim *lokálneho stavebného oddelenia*, ktoré dohliada nad výstavbou továrne a priláhlého mesta. *Stavebné oddelenie v Bat'ovanoch kontroluje projekty, vystavuje žiadosti o stavebné povolenia, kolaudácie, či riadi prípravu výstavby. Stavebné oddelenie tiež zohľadňuje lokálne podmienky (v prípade Bat'ovian vysoká spodná voda a močaristé pôdy), ktoré môžu mať vplyv na aplikáciu typových stavieb*.

F. J. Fackenberg bol vedúcou osobnosťou výstavby baťovských podnikov na celom území Slovenska.

Po tom, ako je fabrika v Baťovanoch zoštátnená, odchádza do Bojníc, kde sa stáva *zamestnancom pobočky nitrianskeho Stavoprojektu*. *Fackenbergerovým posledným návratom k projekčnej činnosti bol návrh na výstavbu obytnej štvrte v Prievidzi, kde navrhoval výstavbu záhradného mesta, po krátkej dobe však zo zdravotných dôvodov požiadal o uvoľnenie z tohto postu.* Jeho baťovské presvedčenie sa čoraz viac bilo s predstavami socialistickej projekcie sídel a po incidente s vyhorením veže bojníckeho zámku, za ktorý bol súdený a väznený hľadá svoje uplatnenie na inom mieste. Svoje miesto našiel v Krajskom nitrianskom múzeu v Bojniciach, kde prežil záver svojho života. Zomrel v roku 1972.

FRANTIŠEK LÝDIE GAHURA

10. 10. 1891 Zlín 15. 9. 1958 (67)

Vynikajúci predstaviteľ funkcionalistickej architektúry. V rokoch 1914 – 1917 študoval u J. Plečnika v Prahe (AVU). Absolvoval v roku 1923. Pôsobil v Zlíne. Pre Baťovu firmu realizoval viacero významných stavieb. Spomeňme aspoň typové rodinné domy, Masarykove školy, pamätník Tomáša Baťu a urbanistické plány Zlína a jeho satelitov.

10. 10. 1891 početná rodina, najchudobnejšia časť Zlína

Inklinuje k sochárstvu.

Absolvuje výtvarne zameranú Průmyslovou školu v Uherském Hradišti, prax u sochára a štukatéra Aloise Amorta.

1910 je prijatý na C. K. Uměleckoprůmyslovou školu v Prahe
(pod vedením prof. Josipa Plečnika).

1919 prestúpo na **Akademii výtvarných umění v Prahe (k prof. Janu Kotěrovi).**

1924 - 1945 firma Baťa

1926 – 1936 Výstavba nemocničního areálu

1927 - použitie štandardizovaného systému pri realizácii obecných škôl - **Masarykovy pokusné školy.**

Urbanistické riešenie prospektu v centre Zlína

Ako nástupca Jána Kotery sa podieľa na koncepcii záhradných štvrtí so štandardizovanými RD v Zlíne

1933 pamätník Tomáša Baťu v Zlíne

1933 – 1946 Hlavný mestský architekt Zlína

1935 – regulačný projekt „Velkého Zlína“, iniciátor zlínskeho regionalného plánu Satelitné mestá

Pôsobí ako člen komisií a poradných komisií pre stavebníctvo a architektúru

Blízke vzťahy s elitou - Le Corbusierom, Bohuslavom Fuchsom, Josefom Gočárom, Pavlom Janákom či Jindřichom Kumpořtom. Bol členom významných spolkov.

Po skončení 2. sv. vojny v roku 1945 nútený odchod zo Zlína do Brna, ťažké traumy

1951 po mozgovej mŕtvici odchod do penzie,

1958 zomiera, je pochovaný na Lesním hřbitově ve Zlíně (pole 7, hrob 141).

JIŘÍ VOŽENÍLEK

14. 8. 1909 Holešov – 4. 11.1986 Praha (77r.)

Absolvent reálneho gymnázia v Prahe

1928 – 1933 Vysoká škola architektúry a pozemného stavitelstva pod ČVUT

Od mladosti bol lavičiar, politicky angažovaný, a verejne činný

1935 Spolu s Jiřím Štursou a Karlem Janů sa zúčastnia medzinárodnej súťaže, ktorú organizuje firma Baťa v Zlíne.

1937 práca vo vývojovom oddelení firmy Baťa v Zlíne.

Počas 2. sv. vojny koncentruje svoju pozornosť na urbanistickú tvorbu.

Návrhy priemyselných miest.

Experimentuje s typológiou firemných RD i priemyselných stavieb.

Po 2. sv. vojne opúšťa Zlín

1947 – 1951 Kolektívny dom

1949 Praha

1949 – 1951 Stavoprojekt

1952 – 1955 Výzkumný ústav vývoje architektury

Prvá polovina 60. rokov pedagóg na ČVUT

1961 hlavný architekt mesta Praha

Počas normalizácie odchádza do útlmu a opúšťa aktívnu kariéru

1986 4.10. zomiera v Prahe

Prof. Dr.h.c. Ing. arch. **VLADIMÍR KARFÍK**
26. októbra 1901 Idrija, Slovinsko – 1996, Brno (95 r.)

*architektúra, urbanizmus,
krajinná architektúra,
pedagogická činnosť, veda,*

Prax

1927 - 1930

Prax v USA z toho dva roky u
Franka Lloyd Wrighta

1930 - 1946

Stavebná a projekčná
kancelária firmy Baťa v Zlíne
Vedúci ateliéru.

1946 - 1971

Fakulta architektúry Slovenskej
vysokej školy technickej v
Bratislave

Profesor pre priemyselné,
dopravné, administratívne a
distribučné stavby. V rokoch
1955-1957 bol dekanom fakulty.

1971 - 1979

URBION - Inštitút urbanizmu a
územného plánovania.
Vedecký pracovník.

1930-1946 Pôsobenie v zlínskej Stavebnej a projekčnej kancelárii firmy Baťa v rokoch spolupracovník svetových hviezd Le Corbusiera a Wrighta - vedúcim kancelárie.

Realizácie - hotel Spoločenský dom (prvý európsky model hotelovej izby s WC a kúpeľňou) v Zlíne, prvú výškovú budovu v Európe – 17-podlažnú administratívu Baťových závodov s pojazdnou pracovňou Jana Baťu, jedno z vrcholných diel českej medzivojnovnej architektúry, firemné obchodné domy v Bratislave, Amsterdame, Borove, Liberci, továrenské areály azda na všetkých kontinentoch, rodinné domy v zlínskej Baťovej kolónii, školy, sieť obchodov, Spoločenský dom v Otrokoviciach, evanjelický kostol v Zlíne a ďalšie. Na začiatku zlínskej kariéry stál projekt Baťovho obchodného domu v Brne na Koblišnej ulici. Mal mať pôvodne 28 podlaží, pre statické problémy Baťove nezhody s mestskou správou však zostal pri siedmich poschodiach.

Vytvoril charakter tzv. „zlínskej architektúry“. Prudký rozvoj Baťovho závodu vyvolal aj rýchlu stavebnú činnosť. V prostredí, kde sa projektovalo v rýchлом tempe, sa mohli uplatniť nové stavebné metódy, ktoré si Karfík priniesol zo zahraničia.